

24.5.2023

VN/6402/2023
VN/6402/2023-MMM-3

Ruokavirasto

Viite Talousarvioasetus (254/2004) 66i §

Maa- ja metsätalousministeriön kannanotto Ruokaviraston vuoden 2022 tilinpäätöksestä

Maa- ja metsätalousministeriön (ministeriö) kannanotto Ruokaviraston toiminnasta perustuu Ruokaviraston vuoden 2022 tilinpäätösasiakirjaan, Valtiontalouden tarkastusviraston (VTV) laatimaan tilintarkastuskertomukseen vuodelta 2022 sekä viraston toiminnasta saatuun muuhun informaatioon. Ministeriö esittää kannanottonaan viitekohdassa mainitun asetuksen perusteella Ruokaviraston vuoden 2022 tilinpäätökseen seuraavaa:

1. Arvio tuloksellisuuden kehityksestä ja asetettujen tavoitteiden toteutumisesta

a) Yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tuki

Ruokavirasto tuki toiminnallaan maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan yhteiskunnallisten vaikuttavuustavoitteiden saavuttamista, erityisesti maaseudun kehittämisen sekä maa- ja elintarviketalouden politiikkasektoreilla. Viraston toiminta tuki myös YK:n kestävän kehityksen tavoitteiden saavuttamista.

Venäjän hyökkäyssota Ukrainaan, koronaepidemiasta johtuneet muutokset ja aiemmilta vuosilta ruuhkautuneet työt vaikuttivat Ruokaviraston tehtävien hoitoon ja edellyttivät priorisointia yhteiskunnan turvallisuuden ja toimintakyvyn vahvistamiseksi. Ruokavirasto pystyi kuitenkin poikkeuksellisista ajoista huolimatta hoitamaan maaseutuhallinnon sekä elintarvikeketjun turvallisuuden ja laadun varmistamisen keskeiset tehtävät ja varmisti näin osaltaan huoltovarmuutta ja ruokaturvaa. Virasto huolehti myös kevään 2022 huoltovarmuuspaketin toimeenpanosta ja Ukrainan sodasta johtuvista tehtävistä kuten talouspakotteiden toimeenpanosta, pakolaisten mukanaan tuomien lemmikkien maahan-tuloon liittyvien riskien hallinnasta sekä lisääntyneiden kauttakuljetusten aiheuttamista erityisjärjestelyistä. Virasto osallistui kuitenkin aktiivisesti myös muiden viranomaisten ja toimijoiden ohjeistamiseen.

Keskeiset toimintaa ohjaavat asiakirjat ovat muun muassa viraston strategia 2020 - 2023, elintarvikeketjun monivuotinen kansallinen valvontasuunnitelma vuosille 2021-2024 sekä tutkimusohjelma vuosille 2020-2024. Ruokaviraston toiminta oli organisoitu linjoihin ja toimintakokonaisuuksiin, joiden mukaisesti alla on kuvattu tulostavoitteiden toteutumista.

Maaseutulinja: Asetetut tavoitteet vastuullisen ja uudistuvan ruokajärjestelmän kilpailukyvyn parantamiseksi sekä yhteiskunnan vahvistamiseksi monipuolisen yritystoiminnan, menestyvän maaseudun, monipaikkaisuuden ja verkostojen avulla toteutuivat hyvin. Rahoituskauden 2014-2020 sekä Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelman siirtymäkauden toimeenpano jatkuivat suunnitelmien mukaisesti ja ohjelman sidonta- ja maksatusosuudet olivat Suomen maksuprofiiliin mukaan suunnitellussa tavoitteessa.

Viljelijätukien päähaku hoidettiin onnistuneesti. Maaseutuohjelman varoista oli sidottu 99,5 % vuoden 2022 loppuun mennessä ja maksettu sidotuista varoista 94 %. Maaseutuverkoston toiminta oli vireää ja maaseudun paikallista toimintaa edistettiin aktiivisesti. Virasto oli mukana vuonna 2023 alkaneen uuden rahoituskauden valmistelussa. Tämä oli välttämätöntä, jotta toimeenpanon näkökulma tuli huomioiduksi, toimeenpanon valmistelu CAP-suunnitelman valmistelun rinnalla eteni ja toimeenpano

saataisiin käyntiin ja haut avatuiksi ajallaan. Kyläkauppatuen toinen kierros onnistui hyvin ja sai myönteistä näkyvyyttä. Virasto oli rakentamassa vähävaraisten avun ohjelmaa (ESR+).

Elintarvikeketjulinja: Virastolle asetetut tavoitteet vastuullisen ja uudistuvan ruokajärjestelmän kilpailukyyn paranemiseksi toteutuivat hyvin. Elintarviketurvallisuuden taso säilyi hyvänä, kuten myös kasvintuhoojien, eläinten hyvinvoinnin ja mikrobilääkeresistenssin tila. Vakavia eläintauteja, kuten lintuinfluenssaa luonnonvaraisissa linnuissa ja kalojen IHN-tautia, esiintyi aiempaa enemmän, minkä vuoksi eläinlääkintähuoltomäärärahojen tarve säilyi edellisen vuoden, normaalia korkeammalla, tasolla (3,49 miljoonaa euroa, 3,74 miljoonaa euroa vuonna 2021). Virasto ohjasi edelleen minkki- ja supikoiratarhoilla tehtäviä koronatestauksia ja tartunnan torjuntatoimia eikä koronatartuntaa todettu tarhoilla. Uusi karanteenituhooja, tomaatin ruskokurttuvirus, todettiin. Uuden lainsäädännön edellyttämä muiden viranomaisten ja toimijoiden ohjeistaminen ja kouluttaminen jatkuivat. Myös eläintautien ja kasvintuhoojien varautumissuunnitelmien kehittämistyö jatkui. Virastoon sijoitetun eläinsuojeluasiamiehen toiminta oli aktiivista.

Elintarvikkeiden ja muiden maataloustuotteiden viennin edistäminen oli aktiivista, elintarvikevienti kasvoi ja uusia vientimarkkinoita saatiin avattua. Brexit ja Kiinan CIFER-laitosrekisteröinti työllistivät, mutta toimijoiden ohjeistus saatiin hoidettua. Elintarvikkeiden ja kasvitutteen kauden kuljetukset Suomen läpi Venäjälle lisääntyivät selvästi ja aiheuttivat lisätyötä ja uudelleenjärjestelyjä. Puun tuonti Venäjältä loppui ja sen myötä puun rajatarkastukset.

Laboratorio- ja tutkimuslinja: Vaatimusten mukaisia diagnostiikka- ja analyysipalveluja on ollut riittävästi saatavilla, palveluanalytiikka toteutettiin asetetuissa tavoiteajoissa ja analyysi- ja diagnostiikkapalveluja ja niiden akkreditointia sekä sähköistä asiointia kehitettiin edelleen. Selvitys maksullisten eläintautitutkimusten perusteista hintojen alentamiseen ja vaikutuksista kilpailuneutraliteettiin valmistui.

Tieteellisesti referoitujen julkaisujen määrä (33 kpl) laski hieman (52 kpl vuonna 2021), mutta säilyi edelleen hyvällä tasolla, kuten muidenkin julkaisujen määrä. Vaikuttavuutta ja hyödynnettävyyttä lisää se, että avoimesti saatavilla olevien (OA) tieteellisesti vertaisarvioitujen julkaisujen osuus on korkea (90%).

Ministeriön kannanotto

- Ruokavirasto on toteuttanut vuoden 2022 tulossopimuksessa sovittuja toimenpiteitä ja tukenut toiminnallaan hallinnonalan yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tavoitteita hyvin.
- Maksajavirastotehtäville asetetut tavoitteet ruokajärjestelmän kilpailukyyn ja kannattavuuden, luonnonvaratalouden toimintaedellytysten, markkinoiden vakaan toiminnan sekä maaseudun elinvoimaisuuden ja maaseutuverkostojen toiminnan turvaamiseksi saavutettiin toimintaympäristön poikkeuksellisen epävakaiseen tilanteeseen nähden hyvin.
- Eläintautitilanne, erityisesti kalojen IHN-tauti, työllisti, mutta eläintautiepäilyt ja todettujen tapausten torjunta hoidettiin tehokkaasti. Taudin ehkäisy- ja saneeraustoimien tutkimusta ja kehittämistä tulee edelleen jatkaa erityisesti kalojen kiertovesilaitosten ja suurten sikaloiden tautitapausten varalta. Varautumista afrikkalaisen sikaruton ja lintuinfluenssan varalta jatkettiin ja työ säilyi edelleen yhtenä painopisteenä.
- Maatalouden tuotantopanosten turvallisuus sekä kasvinterveys säilyivät hyvällä tasolla.
- Ruokaviraston osallistuminen maankäyttösektorin ilmastotoimenpidekokonaisuuteen on aktiivista ja hyödyllistä. Ruokavirasto on osallistunut MaaTu –hankkeessa pelto-lohkokohtaisen maaperätiedon kehittämiseen ja turvelohkojen tunnistamiseen. Ruokaviraston panos tulee olemaan keskeinen hankkeen tuottaman uuden tiedon käytäntöön viennissä. Lisäksi virasto on osallistunut Mammutti –hankkeeseen, jossa kehitetään maankäytön muutoksen seuranta. Ruokaviraston roolina on ollut tiedon tarkentaminen maatalousmaiden osalta hyödyntäen pelto-lohkorekisterin aineistoja.
- EU:n yhteisen kalastuspolitiikan seuraamusjärjestelmän toimeenpanossa Ruokavirasto on saavuttanut rikkomustapausten käsittelyssä aikaisempaa paremman tilanteen ratkaistujen ja avoinna olevien tapausten lukumääriä tarkasteltaessa. Ruokavirasto ei kuitenkaan jo useana vuonna olleesta tulostavoitteesta huolimatta ole vielä kehittänyt soveltamislinjauksia seuraamusten vaikuttavuuden ja toimijoiden yhdenvertaisen kohtelun varmistamiseksi.

Vuonna 2022 virasto jatkoi toiminnan ja talouden sopeuttamistoimia noudattamalla tiukkaa talous- ja rekrytointikuria sekä jatkamalla säästötoimenpiteitä. Sopeuttamistarvetta on kuitenkin edelleen muun muassa tietojärjestelmien ylläpitomenojen kasvun vuoksi.

Ruokaviraston taloudellinen tilanne on haastava, mikä näkyy myös toimintamenojen edelliseltä vuodelta siirtyvän erän supistumisena. Vuodelle 2023 siirtynyt erä oli 14,0 miljoonaa euroa (19,9 miljoonaa euroa vuonna 2022), mikä on bruttomenoista 12,5 % (17,6 %). Siirtävästä erästä oli 9,6 miljoonaa euroa (9,7 miljoonaa euroa) sidottu muun muassa ministeriön ja valtiovarainministeriön tietojärjestelmiin liittyviin tuottavuushankkeisiin ja elintarvikemarkkinavaltuutetun toiminnan rahoitukseen. Ruokavirasto jatkoi vuonna 2022 sopeuttamistoimenpiteitä. Tästä huolimatta toimintaa ei pystytty sopeuttamaan riittävästi. Tietojärjestelmien jatkuvan kehittämisen ja ylläpidon pysyvä tarve on edelleen noin 8 miljoonaa euroa. Siten virasto joutuu myös vuonna 2023 käyttämään sitomatonta siirtävää erää merkittävästi kasvaneisiin IT-järjestelmien jatkuvan kehittämisen ja ylläpidon menoihin, mikä pienentää siirtyvän erän määrää edelleen. Tilanteen vakavuuden vuoksi viraston tulee edelleen jatkaa sopeuttamistoimia ja varmistua siitä, että siirtyvä erä säilyy tasolla, joka mahdollistaa toiminnan häiriöttömän jatkuvuuden.

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuus laski edelleen ollen 81 % (88 % vuonna 2021). Vuoden 2022 talousarviossa oli hintatukeen osoitettu yksi miljoonaa euroa maksullisten eläintautitutkimusten, joilla pyritään havaitsemaan ja seuraamaan vastustettavia ja uhkaavia eläintauteja, hintojen alentamiseen. Hintatukea käytettiin tilinpäätöksen mukaan 0,97 miljoonaa euroa (0,93 miljoonaa euroa vuonna 2021). Hintatuen siirtyvä erä on kasvanut viime vuosina ja Ruokavirasto selvitti siihen liittyviä menettelyjä ja vaihtoehtoja yhteistyössä ministeriön kanssa. Hintatuen määrä tarkistettiin vuoden 2023 talousarviossa 0,8 miljoonan euron tasolle.

Toiminnan taloudellisuuden osalta kustannusten nousua tarkasteltiin tilinpäätöksessä muun muassa eliminoimalla inflaation vaikutus, jolloin panosmäärien kasvusta johtuva kustannusten nousu oli 8,2 % edellisvuoteen nähden. Tähän on vaikuttanut erityisesti IT-kehittämishankkeet sekä tietojärjestelmien jatkuva kehittäminen ja ylläpito.

Ruokaviraston maksajavirastotehtäville asetetut tavoitteet saavutettiin ja myös ulkopuolisten arviointien mukaan maksajaviraston varainhoito toimi hyvin. Viljelijätuissa maksut on toteutettu ajallaan ennakoon ilmoitetun maksusuunnitelman mukaisesti. Tuotantosidonnaisten eläinpalkkioiden muutoksista huolimatta vuoden 2022 EU:n nauta- ja lypsylehmäpalkkion 1. eränä maksettiin joulukuussa noin 32 miljoonaa euroa. Lieventääkseen Venäjän Ukrainaan tekemän hyökkäyksen vaikutuksia hallitus päätti ottaa käyttöön maatalouden huoltovarmuuspaketin, johon sisältyi monia tukimuotoja. Nämä ylimääräiset tehtävät hoidettiin onnistuneesti. Pinta-alaperusteisten tukien sähköinen tukihakuprosentti säilyi edellisvuoden tasolla (95 %) ja yritys-, hanke ja rakennetukien osalta se kasvoi 98 prosenttiin. Yritys- hanke- ja rakennetukivarojen maksuprosentit sidonnoista ja rahoitus suunnitelmasta kasvoivat edelliseen vuoteen nähden. Ruokavirasto.fi saavutettavuusarvosana laski edelleen ollen 76 (lähes 80 vuonna 2021, 93 vuonna 2020) tavoitteen ollessa 83.

Ruokavirasto otti valmius- ja varautumissuunnitelman päivityksessä huomioon koronapandemiasta opitut asiat sekä Venäjän hyökkäyssodan esiin nostamat vaatimukset. Virastossa jatketaan riskienhallintaa sekä valmius- ja varautumisasioita koskevaa työtä ja tavoitteena on myös vahvistaa toimialan viranomaisketjun kokonaisuutta ja yhteistyötä valtakunnallisesti.

Ruokavirasto arvioi, että toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteista toteutui 71 %. Kyseiset tavoitteet ovat osin pitkän aikavälin tavoitteita, joita viedään eteenpäin suunnitelmallisesti etenevissä projekteissa. Toimenpiteistä määrällisesti eniten haasteita oli tietojärjestelmähankkeiden edistämisessä.

Ministeriön kannanotto

- **Virasto saavutti pääosin sille asetetut toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteet.**
- **Ministeriö pitää tarpeellisena, että virasto päivittää digitalisaatiosuunnitelmaa säännöllisesti sekä ottaa huomioon ministeriön sekä uuden hallitusohjelman painotukset ja tavoitteet.**
- **Ministeriö pitää tärkeänä digitalisaation tiekartan ajantasaisuutta. Suunnitelma kuvaa viraston yhteistä näkemystä tarvittavista kehittämishankkeista ja niiden toteuttamisyhteistyöstä. Se mahdollistaa myös tietojärjestelmäasioiden paremman vuosittaisen aikataulutuksen ja integroimisen osaksi vuotuista tulossopimusvalmistelua.**
Eräiden tietojärjestelmähankkeiden etenemisessä ja aikataulussa pysymisessä oli edelleen haasteita. Haasteet liittyivät erityisesti ELTE-, eläinvalvonta- ILMO- ja YTVK -
- **hankkeeseen sekä koirarekisteriin. Ministeriö pitää tärkeänä, että virasto varmistaa meneillään olevien kehittämishankkeiden riittävän resursoinnin ja etenemisen suunnitellusti. Tämä tulisi ottaa huomioon uusia kehittämishankkeita suunniteltaessa.**

- Haasteellisessa taloustilanteessa viraston tulee edelleen noudattaa suunnitelmallista ja tarkkaa taloudenpitoa sekä rekrytointimahdollisuuksien arvioimista.
- Ministeriö on huolissaan viraston siirtyvän erän tasosta. Se oli kokonaisuudessaan hyvällä tasolla (n. 12,5 %), mutta sitomattoman siirtyvän erän osuutta voidaan pitää tasoltaan alhaisena. Ministeriön suositus siirtyvän erän tasosta on 8–12 % bruttome-noista.
- Ministeriö pitää hyvänä, että Ruokaviraston käsittelemien Kemerlain takaisinperin-täesitysten ja -päästösten määrät kasvoivat selvästi vuonna 2022 (135 kpl v. 2022, 77 kpl v. 2021).
- Ministeriö pitää tärkeänä, että Ruokavirasto laatii pidemmän aikavälin suunnitelman maksullisen toiminnan alijäämäisyyden korjaamiseksi.

c) Tuotokset ja laadunhallinta

Huolimatta Venäjän hyökkäyssodan aiheuttamasta poikkeustilanteesta Ruokavirasto pystyi toteutta-maan suunnitellusti ruokaketjun valvonnan yhtenäistämistä, viljelijätukihakua ja -maksuja, maaseu-turahaston hanke-, yritys- ja rakennetukien hallinnointijärjestelmää sekä eläintautien ja kasvintuhoo-jien diagnostiikka- ja laboratoriopalveluja koskevat palvelulupaukset. Myös Ruokaviraston asiakkaiden ja kumppaneiden mukaan ottamista toiminnan suunnitteluun ja kehittämiseen koskeva palvelulupaus toteutui

Elintarviketurvallisuuteen ja eläintauteihin liittyvät laboratoriotutkimukset vähenivät, mutta toimenpi-teiden määrä kasvoi elintarviketurvallisuuden, eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonnassa. Viras-ton toimintakertomuksessa on esitetty monipuoliset tiedot suoritteiden määristä ja palvelukyvystä.

Ruokaviraston palvelujen asiakaskokemusta ja -tyytyväisyyttä voidaan pitää edelleen hyvänä palve-lutyytyväisyyttä selvittävien pikapalautekyselyjen tulosten valossa, vaikka asiakastyytyväisyydeksi niiden osalta aleni (3,09) edellisvuoteen nähden (3,37) (asteikolla 1–4). Lisäksi maatilojen asiakas-tyytyväisyyskyselyssä viljelijät antoivat kokonaisarvosanaksi Ruokaviraston ja koko maaseutuhallin-non toiminnalle 2,96 (asteikolla 1–4).

Ministeriön kannanotto

- Venäjän hyökkäyssodan takia muuttunut toimintaympäristö entisestään korostaa tie-toturvallisten tietojärjestelmien merkitystä. Ministeriö pitää tärkeänä, että viraston di-gitaalisen turvallisuuden hallintajärjestelmä ja keskeiset tietojärjestelmät on arvioitu ja todettu vaatimusten mukaiseksi. Myös tietoriskien hallinnan parantaminen on muuttu-neessa toimintaympäristössä erityisen tärkeää.
- Viraston tulisi kiinnittää erityistä huomiota asiakastyytyväisyyteen ja analysoida asia-kastyytyväisyysindeksin alenemiseen johtaneita syitä.

d) Henkilöstövoimavarojen hallinta ja kehittäminen

Voimavarojen hallinnassa pääpaino oli tehtävien priorisointityöllä, jotta tehtävät saataisiin hallitusti mitoitettua virastolle määriteltuihin voimavaroihin. Tavoitteen saavuttaminen oli haastavaa yhtä aikaa vakavien kriisien hoitamisen, laajamittaisen digitalisaation, uuden rahoituskauden valmistelun ja vi-rastolle osoitettujen uusien lakisääteisten tehtävien kanssa. Merkittäviä riski toiminnalle on virastota-louden tiukasta säästö- ja rekrytointikurista johtuva henkilöstövoimavarojen niukkuus suhteessa toi-mintaan.

Viraston henkilöstömäärä kasvoi edellisvuoteen nähden ollen lähes 1036 henkilötyövuotta (htv) (998 htv vuonna 2021). Henkilömäärän kasvun taustalla oli muun muassa panostaminen IT-toimintaan (u-seat tuottavuushankkeet). Henkilöstömenot kasvoivat edellisvuoteen nähden 5,2 miljoonaa euroa ja niiden osuus oli hieman yli puolet toiminnan kuluista. Kasvua selittää vielä vuonna 2022 palkkausjär-jestelmän käyttöönotto sekä valtion virka- ja työehtosopimuksen mukaiset korotukset.

Viraston tyytyväisyyttä mittaava kokonaisindeksi parani ollen 3,68 (3,61 vuonna 2021), mikä on alempi kuin koko valtiolla (3,85) ja MMM:n hallinnonalalla (3,85). Tulosta voidaan kuitenkin pitää hy-vänä viraston haastavassa taloustilanteessa sekä Venäjän hyökkäyssodan aiheuttamassa poikkeus-tilanteessa. Sairauspoissaolojen määrä oli kuitenkin edellisvuotta korkeampi ollen 10 työpäivää/htv (8 työpäivää/htv vuonna 2021), ja selvästi korkeampi kuin valtiolla keskimäärin (4,9 työpäivää/htv vuonna 2022).

Vaikkakin yllä olevat mittarit ovat yleisesti hyvällä tasolla ja virasto pystyi selviytymään tehtävistään hyvin, on ministeriö huolissaan kriittisten tehtävien resursoinnista ja henkilöstön jaksamisesta

työpaineessa ja kriisien keskellä. Tehtävien priorisointia ja toiminnan sopeuttamista tehtiin virastossa aktiivisesti vuonna 2022 ja asia oli esillä yhteisissä palavereissa ministeriön kanssa. Koko virastoa koskevaa priorisointi- ja sopeuttamistyötä on jatkettava vuonna 2023.

Ministeriön kannanotto

- **Ministeriö pitää tärkeänä, että viraston johto kiinnittää erityistä huomiota henkilöstön jaksamiseen sekä henkilöstön hyvinvoinnin vahvistamiseen sekä etsii ratkaisuja tilanteen hallintaan.**
- **Ministeriö pitää edelleen tärkeänä, että virasto etsii aktiivisesti keinoja resurssien kohdentamiseen viraston toiminnan kannalta keskeisiin tehtäviin ja huomioi MMM:n hallinnonalan yhteisen strategiatyön. Tehtävien priorisoinnista tulee ennakoivasti keskustella ministeriön kanssa.**
- **Viraston tulee edelleen kiinnittää huomiota sisäisen tiedonkulun ja yhteistyön varmistamiseen eri linjojen, substanssiyksiköiden sekä taloushallinnon ja tietohallinnon välillä.**
- **Viraston työtyytyväisyys parani edellisvuoteen nähden, mutta on edelleen hieman alempi kuin valtiolla tai ministeriön hallinnon alalla keskimäärin.**

2. Tuloksellisuusraportoinnin perusteiden asianmukaisuus ja kehittämistarpeet

Tuloksellisuusraportointi on monipuolista ja asianmukaista. Viraston laskentatoimi on tuottanut riittävät ulkoisessa ohjauksessa tarvittavat tiedot sekä talousarvioasetuksen (1243/1992) 63 ja 65 §:ssä edellytetyt tiedot. Ministeriö pitää hyvänä, että virasto on edelleen kehittänyt tilinpäätöksen yhtenäisempää esitystapaa ja sisällön analyysia. Asiat on tilinpäätöksessä ilmaistu johdonmukaisesti ja avoimesti. Jatkossa tulisi kiinnittää huomiota tilinpäätöksen rakenteeseen sekä asioiden priorisointiin, tiivistämiseen ja esittämistapaan. Tilinpäätöksessä esitettiin ensimmäistä kertaa yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tavoitteille asetettujen tunnuslukujen numeeriset arvioinnit ja aikasarjat kuvaajina. Tunnuslukujen ja niiden arvioinnin kehitystyö jatkuu yhdessä ministeriön kanssa.

Valtiontalouden tarkastusviraston mukaan virasto on noudattanut talousarviota ja sitä koskevia keskeisiä säännöksiä. Ministeriö pitää tärkeänä, että tilintarkastajien suositukset otetaan toiminnassa huomioon ja havaitut puutteet korjataan. Toiminnallisen tehokkuuden osalta Ruokaviraston tulee kuitenkin ilmoittaa Valtiontalouden tarkastusvirastolle 11.8.2023 mennessä, mihin toimenpiteisiin se on ryhtynyt maksullisen toiminnan kannattavuuden parantamiseksi.

3. Ministeriön esitys viraston toimenpiteiksi tuloksellisuuden parantamiseksi

Viraston taloustilanne ja sopeuttamistarpeet sekä siirtyvän määrärahan taso tulevat edelleen edellyttämään virastolta aktiivisia ja suunnitelmallisia sopeuttamistoimia.

Tietojärjestelmien ylläpidon ja jatkuvan kehittämisen menojen kasvu on merkittävin yksittäinen viraston sopeuttamistarvetta lisäävä tekijä. Ruokavirasto vastaa lukuisien tietojärjestelmien ylläpidosta ja kehittämisestä, vaikka hyödyt pääosin kohdentuvat muille organisaatiolle kuten aluehallintoviranomaiset tai kunnat. Koska viraston määräraha-kehikseen on haasteellista saada korotusta kasvaneita ylläpitomenoja vastaavasti, ministeriö pitää tärkeänä, että virasto valmistelee vaihtoehtoisia toimintamalleja, jotka varmistaisivat ylläpidon rahoituksen.

Ministeriö pitää tärkeänä, että Ruokavirasto kiinnittää erityistä huomiota toiminnan suunnittelussa tehtävien priorisointiin ja riskienarviointiin suhteessa käytettävissä oleviin resursseihin, myös viraston ohjatessa muuta hallintoa. Muutosten läpivienti on tärkeä toteuttaa aidosti osallistavalla johtamisella ja huomioimalla henkilöstön osaamisen ja hyvinvoinnin turvaaminen. Myös joustavuutta henkilöresurssien käytössä yli viraston sisäisten organisaatorajojen tulee kehittää edelleen.

Ministeriö pitää hyvänä viraston tekemää johdonmukaista, suunnitelmallista ja ennakoivaa tietojärjestelmien kehittämistyötä, joka on perustunut viraston digitalisaatiosuunnitelmaan ja kehittämisen tiekarttaan. Niiden säännöllinen päivittäminen on tärkeää, jotta pystytään tunnistamaan keskeiset kehityskohteet jo ennen niiden hankkeistamista. Kehittämishankkeissa on edelleen pyrittävä toiminnan, palveluiden ja prosessien uudistamiseen ja parempaan tiedon, talouden ja henkilöresurssien hallintaan sekä tietojärjestelmien ja tietovarantojen yhteentoimivuuteen. Riittävä toimintaprosessien kehittämisen ja hankehallinnan osaaminen on varmistettava

Ruokavirastossa on käynnissä monia merkittäviä tietojärjestelmäinvestointeja (mm. rahastokauden 2023-2027 tietojärjestelmät). Toiminnan tehostumisen osoittamiseksi investointien synnyttämien vaikutusten ja kustannussäästöjen arviointia ja seuranta tulee kehittää sekä viraston että hankkeiden hyödynsaajien osalta. Voimavarojen ollessa niukat yhtäältä kuntien ja aluehallinnon ohjauksen ja toisaalta prosessien sähköistyneen merkitys korostuu.

Mittava järjestelmäkehitys on vuosien kuluessa tuottanut suuren tietojärjestelmäkokonaisuuden, jonka ajan tasalla pitäminen edellyttää suunnittelua ja kasvavaa työmäärää ja rahallista panostusta. Tästä syystä on riskinä, että tietojärjestelmäkokonaisuuden ylläpitoon tarvittavien resurssien suuri määrä vaarantaa perustehtävien ja akuuttien kriisitehtävien hoidon. Ministeriö kannustaa Ruokavirastoa edelleen kiinnittämään huomiota toiminnan ja tietojärjestelmien toteutuksen, myös hallinnonalan sisällä ja poikkihallinnollisesti sekä elinkaaren suunnitelmallisuuteen ja riskienhallintaan, ja näin pienentämään organisaation ydintoiminnalle mahdollisesti aiheutuvaa riskiä. Tietojärjestelmien ylläpidon ja kehittämisen jatkuvasta kasvusta johtuen ministeriö pitää tärkeänä, että toimintamallien tehokkuutta seurataan ja kehitetään jatkuvasti huomioiden kasvavat volyymit.

Ministeriö pitää tärkeänä, että Ruokavirasto laatii pidemmän aikavälin suunnitelman maksullisen toiminnan alijäämäisyyden korjaamiseksi ja antaa määräajassa Valtiontalouden tarkastusviraston pyytämän selvityksen, mihin toimenpiteisiin se on ryhtynyt maksullisen toiminnan kannattavuuden parantamiseksi. Ministeriö pitää tärkeänä, että tilintarkastajien, todentamisviranomaisen ja muiden tarkastuselinten sekä tehtyjen tietojärjestelmäselvitysten suositukset otetaan toiminnassa sekä tietojärjestelmien kehittämisessä huomioon ja korjataan havaitut puutteet.

4. Ministeriön omat toimenpiteet viraston tuloksellisuuden parantamiseksi

Ministeriö seuraa yhdessä Ruokaviraston kanssa viraston tulosohejausprosessin sekä tietojärjestelmien ja talouden suunnittelu- ja seurantamallien toimivuutta. Lisäksi ministeriö seuraa ja osallistuu tarvittaessa viraston tehtävien priorisointia sekä IT-toiminnan kehittämistä ja suunnittelua koskevien linjausten valmisteluun. Ministeriö edistää lisäksi omalta osaltaan digitalisaatiokehityksen kannalta tärkeitä yhteentoimivuuden ja poikkihallinnollisten toimintamallien kehittämisen prosesseja. Ministeriön ja Ruokaviraston yhdessä valmistelemaa tunnuslukukokonaisuutta tarkistetaan hallinnonalan strategiaartan päivittyessä ja esimerkiksi 2023-2027 CAP-suunnitelman aiheuttamien muutosten osalta. Tarkoituksena on jatkaa tunnuslukutyötä toiminnallisen tuloksellisuuden ja voimavarojen hallinnan tunnuslukujen osalta sekä pohtia yhdessä yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tunnuslukujen analysointia ja esittämistapaa. Ministeriön seuraa yhdessä Ruokaviraston kanssa maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuden kehittymistä. Seurannasta saadut tiedot pyritään mahdollisuuksien mukaan ottamaan huomioon 1.1.2024 alkaen sovellettavan maksuasetuksen valmistelussa.

Kansliapäällikkö

Jaana Husu-Kallio

Osastopäällikkö

Minna-Mari Kaila

Jakelu

Ruokavirasto

Tiedoksi

Valtiovarainministeriö
Valtiotalouden tarkastusvirasto
Valtiokonttori
MMM/osastot ja toimialat
MMM/HAKE/ohjaus- ja talousyksikkö
MMM/RO/yksiköt

VN/6402/2023-MMM-3

Seuraavat henkilöt ovat allekirjoittaneet tämän asiakirjan sähköisesti /

Följande personer har undertecknat denna handling elektroniskt /

This document has been signed electronically by the following persons: